Ambtsbericht MQM in Pakistan

januari 2004

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
Den Haag

Inhoudsopgave

		Pagina
1	**Inleiding**	**3**
2	**Landeninformatie**	**4**
2.1	Politieke ontwikkelingen	4
2.2	Veiligheidssituatie	7
2.3	Sociaal-economische situatie	10
2.4	Nationale wetgeving	10
2.4.1	Provisional Constitutional Order	10
2.5	Verdragen en protocollen	10
2.6	Toezicht	11
3	**Positie MQM-A en MQM-Haqiqi**	**12**
3.1	Achtergrond	12
3.2	Recente ontwikkelingen	13
3.3	Vervolging	14
3.4	Naleving en schending mensenrechten	15
3.4.1	Vrijheid van meningsuiting	15
3.4.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	16
3.4.3	Bewegingsvrijheid	16
3.4.4	Arrestaties en detenties	16
3.4.5	Mishandeling, marteling en verdwijningen	16
3.4.6	Buitengerechtelijke executies en moorden	17
3.4.7	Doodstraf	18
4	**Migratie**	**19**
4.1	Illegale migratie en asiel	19
4.2	Beleid UNHCR	19
4.3	Beleid Europese landen	19
5	**Samenvatting**	**21**
6	**Literatuurlijst**	**22**
7	**Bijlage 1: Standpunt UNHCR**	**25**

1 Inleiding

In dit ambtsbericht wordt een beschrijving gegeven van de positie van leden van de Muttahida Qaumi Movement (MQM-A) en MQM-Haqiqi[1] in Pakistan, voor zover van belang voor de beoordeling van asielverzoeken van MQM leden afkomstig uit Pakistan. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere berichten over de positie van leden van de MQM in Pakistan (laatstelijk van 27 september 2002).[2] De verslagperiode van dit ambtsbericht betreft oktober 2002 tot en met december 2003.

Dit ambtsbericht is deels gebaseerd op informatie van openbare bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, verschillende non-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Islamabad aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het ambtsbericht wordt verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar dergelijke bronnen zijn vermeld, is de tekst in veel gevallen ook gebaseerd op informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, juridisch, veiligheids- en economisch gebied in Pakistan. In hoofdstuk drie wordt de positie geschetst van leden van de MQM-A en MQM-Haqiqi in Pakistan. Hoofdstuk vier behandelt het beleid van een aantal Europese landen en de UNHCR inzake asielzoekers uit Pakistan. Ten slotte volgt in hoofdstuk vijf een samenvatting.

Voor de namen die in dit ambtsbericht voorkomen geldt dat het mogelijk is dat in verschillende bronnen andere schrijfwijzen worden gehanteerd.

---

1 MQM staat ook bekend als MQM-A of MQM-Altaf. MQM-Haqiqi wordt ook wel MQM-H genoemd.

2 Voor eerdere ambtsberichten over Pakistan zie literatuurlijst.

2 Landeninformatie

2.1 Politieke ontwikkelingen[3]

Op 10 oktober 2002 vonden in Pakistan voor het eerst sinds de militaire staatsgreep van generaal Musharraf in 1999 algemene en provinciale verkiezingen plaats.[4] In totaal namen 71 partijen deel aan de verkiezingen.[5]
In de aanloop naar deze verkiezingen gaf president Musharraf aan dat de separate kieslijsten voor minderheden zouden worden afgeschaft. Dit werd in januari 2002 vastgelegd in *The Conduct of General Elections Order, 2002*.[6] Door het nieuwe kiesstelsel konden de ongeveer 72 miljoen kiesgerechtigden van de naar schatting 149 miljoen[7] tellende bevolking voor het eerst sinds 1977 via één kieslijst op dezelfde parlementskandidaten stemmen.[8]

De belangrijkste andere wijziging ten opzichte van het voormalige kiesstelsel betreft het aantal zetels in de senaat en het nationale parlement. Het aantal zetels in de senaat is verhoogd tot 100 zetels. In het nationale parlement is het totaal aantal zetels verhoogd van 237[9] naar 342. Van deze 342 zetels zijn 60 zetels voor vrouwen gereserveerd en 10 zetels voor minderheden, te weten vier voor christenen, vier voor Hindoes, één voor de sikh, boeddhistische en Parsi gemeenschappen en één voor Ahmadi's. Christenen, Hindoes, sikhs en personen van de boeddhistische en Parsi gemeenschappen zijn in staat via de algemene kieslijst hun vertegenwoordigers te kiezen.[10] Een uitzondering betreft de Ahmadi's, voor wie een separate kieslijst blijft bestaan. De parlementszetels voor minderheden en vrouwen worden op grond van de verkiezingsuitslag naar rato toegewezen aan de politieke partijen. De partijen benoemen vervolgens hun kandidaten voor de hen toegewezen minderhedenzetels.[11] Vóór de wijziging van

---

3 Zie algemeen ambtsbericht Ahmadi's en MQM in Pakistan van 27 september 2002 voor de politieke ontwikkelingen vóór oktober 2002.

4 Algemene verkiezingen voor het nationale parlement, de 'National Assembly (NA)', en provinciale verkiezingen voor de vier provinciale parlementen, de 'Provincial Assemblies'.

5 European Union Election Observation Mission: Pakistan National and Provincial Assembly Election, 10 oktober 2002.

6 The 'Conduct of General Elections Order 2002, Chief Executive's Order no. 7, 2002' is onderdeel van de geamendeerde grondwet van Pakistan. AFP, 16 januari 2002; Reuters, 17 januari 2002; Reuters 24 januari 2002.

7 Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Profile 2003.

8 Voorheen dienden niet-moslims hun stem uit te brengen op één van de kandidaten vermeld op een aparte kieslijst voor minderheden.

9 Waarvan 10 zetels voor minderheden en 20 zetels voor vrouwen gereserveerd waren.

10 Moslims kunnen door deze wijziging nu ook op kandidaten van de minderheden stemmen.

11 Dit indirecte kiessysteem voor de gereserveerde zetels kan ertoe leiden dat parlementsleden op deze zetels niet bij voorbaat zijn te beschouwen als daadwerkelijke belangenbehartigers

de kieswet waren in het nationale parlement ook reeds 10 zetels voor minderheden gereserveerd. Dit aantal is onder de nieuwe kieswet gelijk gebleven. Omdat met de introductie van het nieuwe kiesstelsel het totaal aantal zetels in het nationale parlement verhoogd is, vormen de huidige 10 minderheden-zetels verhoudingsgewijs een marginalisering van de vertegenwoordiging van minderheden. In de senaat zijn geen zetels voor minderheden gereserveerd, in de vier provinciale parlementen wel. Van het totale aantal van 728 zetels in de provinciale parlementen zijn 23 zetels voor minderheden gereserveerd.[12]

De uitslag van de verkiezingen was met name verrassend door het opmerkelijke succes dat de alliantie van religieuze partijen, de Muttahida Majilis-i-Amal (MMA),[13] boekte. In het nationale parlement behaalde de MMA 60 van de 342 zetels[14] en werd daarmee de derde grootste partij. Pakistan Muslim League Quaid-i-Azam (PML-Q) onder leiding van Shujaat Hussein verwierf 117 zetels, de Pakistan People's Party Parliamentarians (PPPP) van Benazir Bhutto 80 zetels en de PML-N van Nawaz Sharif 19 zetels.[15] Het verloop van de verkiezingen werd bekritiseerd door een aantal Pakistaanse politieke partijen, alsook door de EU-waarnemersmissie en een mensenrechtenorganisatie.[16] De EU-missie toonde zich vooral kritisch ten aanzien van de restricties gesteld aan politieke partijen en de nominatie van kandidaten, voortvloeiend uit de *Legal Framework Order 2002*.[17] Ook zouden volgens de EU-waarnemersmissie tekortkomingen zijn in zowel de kiezersregistratie als de tijdige bekendstelling van de locatie van de stembureaus, waardoor veel kiezers hun stem niet konden uitbrengen of het stemlokaal niet wisten te vinden.[18] Britse Gemenebest-waarnemers[19] vonden de verkiezingen

---

van de desbetreffende minderheidsgroeperingen. Zo heeft de islamitische partij Muttahida Majilis-i-Amal (MMA) in het nationale parlement ook een christen als parlementslid.

12 In de provinciale parlementen is de verdeling van het aantal zetels gereserveerd voor minderheden versus het totale aantal zetels van het provinciale parlement als volgt: Balochistan 3 op 65 zetels, North-Western Frontier Province 3 op 124 zetels, Punjab 8 op 371 zetels en Sindh 9 op 168 zetels.

13 De alliantie bestaat uit de volgende zes fundamentalistische partijen: Jamaat-i-Islamiyya, Jamaat-Ulema-i-Pakistan (Noorani), Jamaat-Ulema-i-Pakistan (Fazlur Rehman), Jamaat Ulema-i-Pakistan (Samiul Haq), Islami-Tehrik-i-Pakistan en Markazi Jamaat Al-Hadith.

14 De MMA behaalde een meerderheid in North-Western Frontier Province.

15 Herald, volume 33, number 11, november 2002; Pakistan News Service, 12 oktober 2002.

16 Human Rights Watch, Pakistan: Entire Election Process 'Deeply Flawed', 9 oktober 2002.

17 Een pakket constitutionele hervormingen ingevoerd op 21 augustus 2002 dat de machtspositie van de president vergroot ten koste van de premier en het leger een grondwettelijke rol geeft in het staatsbestel, onder andere in de Nationale Veiligheidsraad. Zie algemeen ambtsbericht Ahmadi's en MQM in Pakistan van 27 september 2002.

18 European Union Election Observation Mission: Pakistan National and Provincial Assembly Election, 10 oktober 2002.

19 Een samenwerkingsverband tussen het Verenigd Koninkrijk en haar voormalige kolonies.

grotendeels transparant en goed georganiseerd, maar merkten tekortkomingen op in het proces voorafgaande aan de verkiezingen.[20]

De MQM-A en MQM-Haqiqi namen als volwaardige politieke partijen deel aan de verkiezingen, zowel op nationaal als provinciaal niveau. De MQM-A heeft in de verkiezingen een overwinning behaald in de provincie Sindh. Op nationaal niveau behaalde de partij 13 zetels.[21]

Omdat geen van de partijen bij de verkiezingen een absolute meerderheid behaalde, vond in oktober en begin november 2002 coalitievorming plaats. De PML-Q ging een coalitie aan met de National Alliance,[22] de MQM-A, een aantal overgelopen leden van de PPPP en enkele niet-partijgebonden parlementsleden. Op 21 november 2002 werd Zafarullah Khan Jamali (PML-Q) met een kleine meerderheid tot premier gekozen,[23] waarna hij met zijn nieuwe kabinet[24] op 23 november 2002 werd geïnaugureerd. In februari 2003 vonden senaatsverkiezingen plaats, waarbij de PML-Q 35 van de 100 zetels verwierf. MMA behaalde 20 zetels en PPPP won 11 zetels.[25]

Het nationale parlement verkeerde vanaf de verkiezingen van oktober 2002 tot de laatste week van december 2003 in een politieke impasse als gevolg van de voortdurende controverse over de *Legal Framework Order* (LFO). President Musharraf heeft de LFO afgekondigd als integraal deel van de grondwet. Zowel het federale hooggerechtshof als de voorzitter van het nationale parlement hebben deze grondwettelijke wijziging als legitiem aangemerkt. De oppositiepartijen menen echter dat alleen aan het parlement het recht is voorbehouden tot instemming met grondwetswijzigingen en blijven zich verzetten tegen acceptatie van delen van de LFO.[26] Zij eisten een parlementair debat over de LFO en het in stemming brengen van het via de LFO geïntroduceerde pakket amendementen.[27] In afwachting daarvan frustreerden de oppositiepartijen het parlementaire proces.

---

20 Commonwealth news release, issue 108, 16 oktober 2002 (www.thecommonwealth.org); BBC, 25 oktober 2002.

21 Zie ook paragraaf 3.2.

22 Dit werd de Grand National Alliance bestaande uit de National Alliance (Millat Party, Awami National Party, National People's Party, Sindh Democratic Alliance, National Awami Party) en de PML Quaid-i-Azam (PML-Q).

23 De twee andere kandidaten waren Fazlur Rehman (MMA) en Mahmood Qureshi (PPPP).

24 Bestaande uit veertien ministers en zeven staatssecretarissen.

25 BBC, 27 februari 2003.

26 Reuters, 26 juni 2002; Reuters, 7 juli 2002; Reuters 12 juli 2002; Reuters, 16 juli 2002; AP 22 augustus 2002; Reuters 22 augustus 2002.

27 Aanname van constitutionele wijzigingen en/ of aanvullingen vereist bij stemming in het nationale parlement een tweederde meerderheid.

Gedurende ruim een jaar werd slechts één wet in het parlement aangenomen[28] en zijn inhoudelijke debatten niet gevoerd.
De bezwaren van de oppositie tegen de LFO betreffen de in de persoon van Musharraf verenigde combinatie van de functies van de opperbevelhebber van de strijdkrachten en staatshoofd, zijn bevoegdheid de nationale en provinciale parlementen te ontbinden en de bevoegdheden van de Nationale Veiligheidsraad.

Op 28 december 2003 is het voorstel tot grondwetsamendering[29] in stemming gebracht en op 29 en 30 december 2003 met ruim tweederde meerderheid door het parlement en de senaat aanvaard.[30] Voor wat betreft de door de oppositie bestreden LFO-amendementen geldt onder meer dat:

- de instelling van de Nationale Veiligheidsraad is teruggedraaid (wordt middels een nog in te dienen wetsvoorstel geregeld);
- per 31 december 2004 de gelijktijdige functies van staatshoofd en opperbevelhebber van de strijdkrachten onverenigbaar zijn;
- de presidentiële ambtstermijn 5 jaar is (vanaf de dag dat de senaat en de provinciale parlementen bij meerderheid een vertrouwensstem hebben uitgebracht)[31];
- bij opheffing van het nationale parlement het daartoe strekkende presidentiële besluit binnen 15 dagen ter constitutionele toetsing dient te worden voorgelegd aan het federale hooggerechtshof, die over de rechtmatigheid van dit besluit een uitspraak dient te doen;
- de functionele ontslagleeftijd voor rechters verbonden aan de hooggerechtshoven is vastgesteld op 65 jaar en die voor rechters van gerechtshoven op 62 jaar (wat tot onmiddellijk ontslag van tien rechters leidde).[32]

2.2 Veiligheidssituatie

Sinds Pakistan zich heeft aangesloten bij de internationale coalitie ter bestrijding van terrorisme, heeft het land zich als trouwe bondgenoot van de VS ontpopt, terwijl het binnenlands-politieke spectrum daartoe nauwelijks voldoende draagvlak biedt. Het land staat bekend als regionale broedplaats van islamitisch fundamentalisme. Vooral in Karachi vinden sektarische uitbarstingen en politiek gemotiveerde geweldsdelicten plaats. Bepaalde terroristische organisaties bieden in naam van de islam onderdak en hulp aan voortvluchtige leden van al-Qaeda en

---

28 De begroting voor 2002-2003.

29 17th Amendment Bill of the Constitution.

30 Op 1 januari door president Musharraf tot wet bekrachtigd.

31 Vertrouwensstem voor president Musharraf werd uitgebracht op 1 januari 2004.

32 DAWN, The News, The Nation, 27, 29, 30 en 31 december 2003 en 1 en 2 januari 2004.

spannen samen met aanhangers van het voormalige Taliban-regime bij hun activiteiten in de grensgebieden met Afghanistan. Daarnaast vormen madrassas (religieuze islamitische scholen) een kweekvijver voor potentiële terroristen en extremisten.[33] De aandacht voor deze door extremistische groeperingen of individuen geleide madrassas[34] straalt in negatieve zin af op de overgrote meerderheid van dergelijke scholen elders in het land, die minder radicaal of gematigd in de islamitische leer zijn.

President Musharraf heeft zich publiekelijk gecommitteerd aan de effectieve bestrijding van terrorisme en sektarisch geweld. Bij waarnemers bestaat daarover echter scepsis. Het lijkt de overheid aan motivatie te ontbreken de militante sektarische groeperingen daadkrachtig aan te pakken. Dit geldt ook voor het illegale wapenbezit.[35]

Hoewel president Musharraf bij meerdere gelegenheden te kennen heeft gegeven dat vooral 'de vijand van binnen' een gevaar vormt voor het nationale belang, heeft hij zich ten aanzien van de beteugeling van het binnenlands terrorisme tot medio december 2003 beperkt tot een relatief oppervlakkige benadering.[36] Via een televisie-uitzending op 12 januari 2002 verbood hij het voortbestaan van een vijftal extremistische organisaties.[37] De leden van de verboden organisaties hebben zich daarna in een aantal gevallen aangesloten bij andere organisaties. In sommige gevallen ondergingen verboden groeperingen een organisatorische wijziging en zetten hun activiteiten voort onder een andere naam.[38] In november 2003 werden

---

33 Eind 2001 kwam in regeringskringen een discussie op gang over de wenselijkheid van overheidscontrole op, en waar nodig regulering van, de curricula van de madrassas. De minister van Binnenlandse Zaken maakte onlangs bekend dat een wetsvoorstel hierover gereed ligt ter bespreking in het kabinet. De MMA heeft al bij herhaling te kennen gegeven zich tegen de eventuele maatregelen ter regulering van de madrassas te zullen verzetten.

34 Naar schatting 10.000 voornamelijk gesitueerd in de noordelijke provincies met leerlingenaantallen variërend van enkele tientallen tot enige honderden.

35 Naar schatting twintig miljoen handvuurwapens zijn in particulier bezit, terwijl slechts twee miljoen wapenvergunningen zijn afgegeven.

36 Een ommekeer ontstond nadat in Rawalpindi tot tweemaal toe een mislukte aanslag werd gepleegd op president Musharraf. Via radio en televisie kondigde Musharraf aan dat de anti-terrorisme wetgeving aangescherpt zal worden.

37 Dit zijn Jaish-i-Mohammad (JeM) en Lashkar-i-Toiba (LeT), die zich op het Kashmir-conflict richten, en de voornamelijk regionaal opererende groeperingen Sipah-i-Sahaba Pakistan (SSP), Tehrik-i-Jaferia Pakistan (TJP) en Tehrik-i-Nafaz-i-Shariat-i-Mohammad (TNSM). Op 14 augustus 2001 werden al de sektarische groeperingen Lashkar-i-Jhangvi (LeJ) en Sipah-i-Mohammad Pakistan (SMP) verboden.

38 Tehrik-i-Nafaz-i-Shariat-i-Mohammad (TNSM) en Sipah-i-Mohammad Pakistan (SMP) zijn van het toneel verdwenen. De netwerken en kaderleden van Lashkar-i-Jhangvi (LeJ), Jaish-i-Mohammad (JeM) en Lashkar-i-Toiba (LeT) zijn deels geïncorporeerd in de eind januari 2002 opgerichte Lashkar-i-Omar (het leger van Omar). Tehrik-i-Jaferia Pakistan (TJP) opereert onder een andere naam Tehrik Millat-i-Islamiyya Pakistan en sloot zich aan bij de

opnieuw zes extremistische organisaties verboden. Het betrof deels de reeds verboden organisaties, die zich hadden gehergroepeerd onder andere namen.[39] In totaal zijn in Pakistan ruim dertig extremistische groeperingen en partijen geïdentificeerd die regionaal dan wel transnationaal opereren.[40]

Na een periode van relatieve rust in het laatste kwartaal van 2002, barstte het sektarisch geweld in 2003 in vrijwel gelijke hevigheid uit als in 2002.[41] De ontwikkelingen in Irak in 2003 lijken daarbij katalyserend te hebben gewerkt. In totaal zijn in de periode van oktober 2002 tot en met oktober 2003 als gevolg van sektarisch geweld 241 personen gedood en raakten 360 personen gewond.[42] Verhoudingsgewijs voerden daarbij afrekeningen tussen soennieten en sjiieten de boventoon, gevolgd door vergeldingsacties tussen fundamentalistische groeperingen onderling of rivaliserende facties binnen politieke partijen, zoals de MQM-A en MQM-Haqiqi.

In juni 2003 kwamen in Quetta dertien politiecadetten om het leven en in juli 2003 vielen in dezelfde stad bij een aanslag op een moskee 53 doden en raakten 57 personen gewond.[43] Op 3 oktober 2003 vielen in Karachi zes doden en op 6 oktober 2003 werd in Islamabad Azam Tariq, onafhankelijk parlementslid en leider van de extremistische soennitische groepering Millat-i-Islamiyya Pakistan vermoord. In reactie op de aanslag, waarbij nog vier personen om het leven kwamen, braken protestdemonstraties en ongeregeldheden uit in Islamabad en andere steden zoals Multan en Jhang, de geboorteplaats van Azam Tariq.[44] In december 2003 werd tweemaal een aanslag gepleegd op president Musharraf. Anders dan bij de eerste aanslag, die zich beperkte tot materiële schade, vielen bij de tweede aanslag 18 doden en raakten ruim 50 personen gewond. Daarnaast vonden er in de verslagperiode aanslagen plaats op enkele westerse en niet-islamitisch religieuze doelen.

Muttahida Majlis-i-Amal (MMA). SSP's voorman Maulana Azam Tariq, die op 6 oktober 2003 werd vermoord, nam als 'onafhankelijk' kandidaat met succes deel aan de nationale parlementsverkiezingen. Sipah-i-Sahaba Pakistan (SSP) staat sinds eind januari 2002 bekend onder de naam Millat-i-Islamiyya Pakistan.

39 Islami-Tehrik-i-Pakistan, Millat-i-Islamiyya, Khuddam-ul-Islam, Hizb-ut-Tahrir, Jamaat-ul-Furqan en Jamaat-ul-Ansar.

40 South Asia Terrorism Portal, www.SATP.org, geraadpleegd op 31 oktober 2003.

41 Reuters, 22 februari, 27 februari en 3 oktober 2003.

42 South Asia Terrorism Portal, www.SATP.org, geraadpleegd op 31 oktober 2003.

43 BBC, 8 juni en 5 juli 2003; Reuters, 4 juli 2003.

44 ANP, 3 oktober 2003; Reuters, 6 oktober en 7 oktober 2003; ANP, 6 oktober en 7 oktober 2003; NRC, 7 oktober 2003.

2.3 Sociaal-economische situatie

In de afgelopen jaren werden door de Pakistaanse regering maatregelen genomen om de structurele economische problemen aan te pakken. Er werd een economisch aanpassingsprogramma gestart. Over het fiscale jaar juli 2002 tot en met juni 2003 nam de groei van het bruto nationaal product (5,1%) toe ten opzichte van voorgaande jaren.[45] Het monetaire beleid kan als redelijk succesvol worden gekenmerkt, de inflatie is stabiel en ook de Pakistaanse munteenheid, de roepie, heeft zich na een aanvankelijke waardevermindering op een stabiel niveau gehandhaafd. De buitenlandse reserves zijn in de afgelopen twee jaar flink toegenomen, hetgeen positief uitpakt voor de kredietwaardigheid.[46]

Pakistan blijft echter afhankelijk van externe steun, met name van het International Monetair Fonds (IMF). De economische sancties die de VS aan Pakistan hadden opgelegd na de staatsgreep van Musharraf in 1999 werden in maart 2003 opgeschort.[47] Buitenlandse investeringen in Pakistan stagneren echter nog.

2.4 Nationale wetgeving

2.4.1 Provisional Constitutional Order

Na de militaire staatsgreep van 12 oktober 1999 werd op 14 oktober 1999 door middel van de *Provisional Constitutional Order* (PCO) No. 1 bepaald dat het land geregeerd zal worden op basis van decreten (*provisional constitutional orders*) van president Musharraf. Op 21 augustus 2002 met de nationale en provinciale verkiezingen in het vooruitzicht, werd de grondwet van 1973 hersteld en werden de amendementen van de *Legal Framework Order 2002* toegevoegd. Over de amendementen van de *Legal Framework Order* bestaat onenigheid tussen enerzijds de regering en president Musharraf en anderzijds de oppositie.[48]

2.5 Verdragen en protocollen

Pakistan heeft de internationale verdragen inzake Burgerrechten en Politieke rechten en inzake Economische, Sociale en Culturele rechten niet geratificeerd. Ook het VN-Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of

---

45 Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Profile 2003.

46 Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Profile 2003.

47 Agence France Presse, 14 maart 2003.

48 Zie paragraaf 2.1.

Onterende Behandeling of Bestraffing is niet geratificeerd door Pakistan. Evenmin is Pakistan partij bij het VN-Vluchtelingenverdrag.
Wel heeft Pakistan het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind geratificeerd. Voorts heeft Pakistan additionele protocollen ondertekend bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind met betrekking tot bestrijding van kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie, alsmede de bescherming van kinderen bij gewapende conflicten. Op 15 augustus 2001 ratificeerde Pakistan de International Labor Organisation (ILO) Conventie 182 inzake de bestrijding van kinderarbeid en ILO Conventie 100 over gelijkwaardige beloning van mannen en vrouwen. In mei 2003 trad Pakistan als niet-permanent lid tot de VN-Veiligheidsraad toe.

2.6 Toezicht

Sinds 1995 bestaat in Pakistan binnen het ministerie van Justitie de *Law, Justice and Human Rights Division*. Dit directoraat heeft in 2001 haar capaciteit uitgebreid om mensenrechtenschendingen in Pakistan te registreren en te documenteren.[49] De Pakistaanse overheid legt nationale en internationale mensenrechtenorganisaties geen beperkingen op. Wel dienen deze mensenrechtenorganisaties geregistreerd te zijn. Het is internationale waarnemers toegestaan Pakistan in te reizen.[50]

Mensenrechtenorganisaties kunnen over het algemeen vrijelijk opereren zonder beperkingen van de zijde van de overheid.[51] In 2003 is in Pakistan een ‘young parliamentarians forum’ opgericht, bestaande uit 80 parlementsleden jonger dan 40 jaar, met een speciale focus op mensenrechten. Eind oktober 2003 is de Vaste Kamercommissie voor *Law, Justice and Human Rights* geformeerd.

---

49 UK Immigration and Nationality Directorate, Pakistan Country Report, oktober 2003.

50 US Department of State, Pakistan Country Report on Human Rights Practices 2002, 31 maart 2003.

51 UK Immigration and Nationality Directorate, Pakistan Assessment, april 2002.

3 Positie MQM-A en MQM-Haqiqi

3.1 Achtergrond

De Mohajirs (van het Arabische woord *muhajirun* = immigranten) zijn Urdu sprekende afstammelingen van degenen die na de deling van Brits-Indië in 1947 uit India naar Pakistan migreerden. De Mohajirs vormden al snel de meerderheid in de steden Karachi en Hyderabad (in de zuidelijke provincie Sindh) en richtten in die steden in 1984 hun eigen partij op, de Mohajir Qaumi Mahaz (=Mohajir National Movement) veelal aangeduid als MQM. Per juli 1997 werd de naam veranderd in Muttahida Qaumi Movement (=United National Movement). De MQM komt op voor de rechten van de Mohajirs, omdat zij de mening is toegedaan dat Mohajirs door opeenvolgende regeringen achtergesteld werden. De oprichters waren veelal jonge intellectuelen, tussen de twintig en dertig jaar, die geen baan konden vinden.

De eerste (en huidige) politieke leider van de MQM is Altaf Hussein.[52] In 1991 splitste een kleine groep zich af van de MQM, onder de naam Mohajir Qaumi Mahaz-Haqiqi (MQM-Haqiqi). Deze rivaliserende MQM factie beschouwt zichzelf als de oorspronkelijke MQM[53] en wordt geleid door Afaq Ahmed. MQM-Haqiqi heeft vrijwel uitsluitend aanhang in Karachi. De aanhangers van Altaf Hussein beschouwden de afscheiding van MQM-Haqiqi als hoogverraad aan hun leider.

Beide MQM's zijn vooral actief in Karachi en Hyderabad en in mindere mate in andere steden van de provincie Sindh zoals Sukkur, Mirpurkhas en Nawabshah. MQM-Haqiqi beperkt zich tot bepaalde stadsdelen van Karachi (Landhi, Korangi, Malir, Shah Faisal Colony, Lines Area en enkele delen van New Karachi). De twee facties communiceren niet met elkaar. De gebieden onder controle van MQM-Haqiqi zijn "no-go areas" voor MQM-A en vice versa.[54]

MQM-A kent de volgende organisatiestructuur. Onder de leider Altaf Hussein staat de *convenor* (partijsecretaris), Imran Farooq.[55] In september 2003 werden

---

52 Hij bevindt zich in zelfverkozen ballingschap in Londen, van waaruit hij de politieke activiteiten van de partij leidt.

53 Haqiqi betekent origineel.

54 Voor ontwikkelingen tussen 1992 en 2002 zie algemeen ambtsbericht Ahmadi's en MQM in Pakistan van 27 september 2002.

55 Net als Altaf Hussein bevindt Imran Farooq zich in Londen.

verschillende comités van MQM-A, zoals het *Central Coordination Committee*[56] opgeheven. Er werd een overkoepelend comité opgericht bestaande uit zes leden: Anwar Alam, Abu Bakar Siddiqui, Zahid Qureshi, Hassan Uddin Jalali, Ismael Qureshi en Ms. Mumtaz Anwar. Naar verluidt wil MQM-A leider Altaf Hussein hiermee de partij terug brengen naar haar ideologische basis en trachten politiek gemotiveerde belangen van zich af te schudden. Beweerd wordt dat de partij in feite uit twee verschillende vleugels bestaat, een politieke en een militante, die gescheiden van elkaar opereren. De militante vleugel zou direct worden aangestuurd door Altaf Hussein en Imran Farooq. MQM-A ontkent echter dat de partij een militante vleugel heeft. MQM-A gaf in het verleden lidmaatschapskaarten uit, maar doet dit niet meer sinds 1992.

In tegenstelling tot MQM-A heeft MQM-Haqiqi een zeer beperkte politieke aanhang. Naast de leider van de centraal gestuurde partij, Afaq Ahmed, is er een partijsecretaris, Amir Khan. Daaronder staat nog een aantal personen die de partij leiden. Bij gebrek aan politiek succes is de partij volgens sommige bronnen verworden tot een militante organisatie. MQM-Haqiqi geeft lidmaatschapskaarten uit.

3.2 Recente ontwikkelingen

Zowel MQM-A als MQM-Haqiqi namen deel aan de algemene en provinciale verkiezingen van 10 oktober 2002. Bij deze verkiezingen profileerde MQM-A zich als anti-establishment, seculier (samenwerking met religieuze partijen werd uitgesloten) en pro-decentralisering. De nadruk van het verkiezingsprogramma van MQM-A lag op armoedebestrijding en niet, zoals voorheen, op de rechten van de Mohajirs.

Op landelijk niveau maakt MQM-A deel uit van de regerende coalitie. De partij heeft zich op nationaal en provinciaal niveau verzekerd van de steun van PML-Q door de controversiële Legal Framework Order te accepteren. MQM-A heeft zes zetels in de senaat en dertien in het nationale parlement (waarvan één behoort tot een religieuze minderheid). MQM-A heeft twee ministers in de regering, de minister voor Communicatie, Syed Safwanullah en de minister voor 'Town Planning, Housing and Works', Ahmed Ali.[57] Op provinciaal niveau behaalde MQM-A een grote overwinning in de provincie Sindh, waar de partij 41 van de

[56] Dit comité, waarin zes *'deputy convenors'* en achttien gewone leden zitting hadden, werd in juli 2002 via interne verkiezingen gekozen. Onder dit comité staan de verschillende vleugels van de partij, zoals die voor medische hulp, juridische hulp, werk, vrouwen, en informatie.

[57] Op 4 november 2003 heeft Ahmed Ali zijn ontslag aangeboden aan premier Jamali, naar aanleiding van een conflict met de minister van Binnenlandse Zaken, Faisal Saleh Hayat.

168 zetels verwierf.[58] MQM-A maakt met de PML-Q en enkele kleinere partijen deel uit van de provinciale regering in Sindh. Hierin heeft MQM-A zeven ministers, acht adviseurs[59] en drie speciaal assistenten van de premier van de provinciale regering. Ook de gouverneur van Sindh, Ishratul Ibad, is een MQM-A lid.

MQM-Haqiqi nam aan de verkiezingen deel onder de naam Mohajir Qaumi Movement Pakistan en verwierf 1 zetel in het nationale parlement en 1 zetel in het provinciale parlement van Sindh.[60] Anders dan in Sindh zijn de beide MQM facties niet vertegenwoordigd in de overige provinciale parlementen.

MQM-Haqiqi stelt na de positieve verkiezingsresultaten die MQM-A behaalde bij de verkiezingen in oktober 2002 in sterkere mate geconfronteerd te worden met pesterijen en (arbitraire) arrestaties door de politie. Door de machtspositie die MQM-A in de provincie Sindh heeft verworven sinds oktober 2002 en de controle over het politie-apparaat die de partij daardoor in Karachi heeft verworven, wordt door de plaatselijke overheidsdiensten in de provincie Sindh regelmatig hard opgetreden tegen MQM-Haqiqi leden. Dit betreft algemene pesterijen, intimidaties, arrestaties en vernietiging van eigendommen van MQM-Haqiqi leden. Mensenrechtenorganisaties zoals de Human Rights Commission of Pakistan zien echter nog geen toename in het aantal incidenten gericht tegen MQM-Haqiqi leden.

3.3 Vervolging

Na de verkiezingen van oktober 2002 zijn de MQM-A en de MQM-Haqiqi qua politieke machtspositie van plaats gewisseld. In het afgelopen decennium werd de MQM-Haqiqi[61] door de toenmalige overheid beschermd. MQM-Haqiqi had daardoor min of meer de vrije hand om tegen MQM-A leden op te treden. Sinds de MQM-A vertegenwoordigd is in de federale regering en provinciale regering van Sindh, en met name binnen deze provincie op het hoogste niveau sleutelfuncties bezet, heeft de MQM-A nagenoeg de volledige controle over het politie-apparaat in Karachi. Deze machtsverschuiving heeft er in de praktijk toe geleid dat nu de MQM-A leden een vrije hand hebben in de bestrijding van de rivaliserende factie, MQM-Haqiqi. Tegelijkertijd heeft deze machtspositie van de MQM-A erin

---

58 Hiervan zijn twee minderheden-zetels: één Hindu en één christen.

59 Onder wie Aftab Ahmed Shaikh, die adviseert op het terrein van Binnenlandse Zaken, waar ordehandhaving en politie onder valt.

60 Reuters, 16 oktober 2002; European Union Election Observation Mission: Pakistan National and Provincial Assembly Election, 10 oktober 2002.

61 In eerste instantie gericht op het bestrijden van de MQM.

geresulteerd dat plaatselijke overheidsdiensten regelmatig hard optreden tegen MQM-Haqiqi leden, in de vorm van algemene pesterijen, intimidaties, arrestaties, vernietiging van eigendommen en invallen in woonhuizen.

De vervolging door de overheid lijkt zich te beperken tot rechtsvervolging van personen over wie er aanwijzingen zijn van betrokkenheid bij strafbare feiten, waaronder gewelddadige, criminele en terroristische activiteiten. Veel MQM-A leden met een crimineel verleden kunnen momenteel echter rechtsvervolging ontlopen of hebben deze rechtsvervolging afgekocht.

De Pakistaanse regering biedt niet voldoende bescherming wanneer zich problemen van MQM-Haqiqi leden met MQM-A leden voordoen. In zijn algemeenheid is de Pakistaanse overheid nauwelijks in staat haar burgers bescherming te bieden. Omdat MQM-A deel uitmaakt van de Pakistaanse regering en controle uitoefent op het politie-apparaat in Karachi is de partij feitelijk medeverantwoordelijk voor de wijze waarop de conflicten tussen de facties worden beslecht. De provinciale overheid zal geneigd zijn bescherming te bieden tegen acties van MQM-Haqiqi aanhangers. Echter, andersom zal de overheid niet voldoende bescherming bieden aan MQM-Haqiqi leden indien zij problemen ondervinden met MQM-A leden. De sinds de laatste verkiezingen door MQM-A verworven machtspositie biedt de partij zowel gelegenheid als politieke rugdekking om de sinds begin jaren negentig nog uitstaande rekeningen met MQM-Haqiqi met gelijke munt te vereffenen.

MQM-A en MQM-Haqiqi leden die stellen problemen te hebben ondervonden van de zijde van de overheid of van de andere factie kunnen zich behalve in de grote steden in Sindh, overal zonder problemen vestigen. Op het platteland, in en buiten Sindh, kunnen MQM-A en MQM-Haqiqi leden zonder problemen leven.[62]

3.4 Naleving en schending mensenrechten

3.4.1 Vrijheid van meningsuiting

Altaf Hussein, leider van MQM-A, spreekt regelmatig vanuit Londen zijn aanhangers toe via telefoonverbindingen, videoboodschappen en videoconferenties. MQM-A aanhangers kunnen deze toespraken via geluidsbanden en/ of videobeelden in vrijwel wekelijkse openbare MQM-A bijeenkomsten bijwonen.

[62] UK Immigration and Nationality Directorate, Pakistan Assessment, april 2002.

3.4.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

MQM-A en MQM-Haqiqi namen deel aan de algemene en provinciale verkiezingen van 10 oktober 2002 en zijn geregistreerd als politieke partijen en zijn in beginsel vrij om zich te verenigen. In de praktijk echter blijkt dat in Karachi als gevolg van de ontstane machtspositie van de MQM-A sinds de verkiezingen van oktober 2002, de MQM-Haqiqi met zekere beperkingen wordt geconfronteerd.[63]

3.4.3 Bewegingsvrijheid

Voor zover bekend staan de naar schatting 45 *MQM-A* leiders en hun families niet meer op een openbare *Exit Control List* (ECL).[64]

3.4.4 Arrestaties en detenties

Eind 2002 zouden in totaal enkele honderden MQM-A leden vast zitten in de gevangenis.[65] Voor zover bekend vonden in de periode na oktober 2002 geen arrestaties van MQM-A leden plaats.

In de verslagperiode vond een aantal arrestaties van MQM-Haqiqi leden plaats. Op 14 december 2002 werd Younus Khan, het parlementslid voor MQM-Haqiqi in het provinciale parlement van Sindh, gearresteerd. Op 7 mei 2003 werd de broer van MQM-Haqiqi leider Afaq Ahmed, Ajmal Shafqat, samen met een partijgenoot gearresteerd. Hij werd onlangs weer vrijgelaten. Op 24 mei 2003 werden twaalf MQM-Haqiqi leden gearresteerd in Landhi. Op 16 juni 2003 werd een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen de leiders van MQM-Haqiqi op beschuldiging van medeplichtigheid aan de moord op een taxichauffeur in juli 2002. In de aanloop naar tussentijdse verkiezingen in Karachi vonden in juni 2003 arrestaties plaats van een groot aantal MQM-Haqiqi activisten en sympathisanten. In augustus 2003 werd Iqbal Qureshi, vice-voorzitter van MQM-Haqiqi, gearresteerd. Ook werd in dezelfde maand Zafar Aziz gearresteerd in Landhi. Op 29 september 2003 werd Amir Khan, een van de oprichters van MQM-Haqiqi, gearresteerd in Karachi. Volgens MQM-Haqiqi bevinden zich 1100 MQM-Haqiqi activisten zonder formele aanklacht in detentie sinds november 2002.

3.4.5 Mishandeling, marteling en verdwijningen

Het geweld tussen MQM-A en MQM-Haqiqi is verminderd in 2002.[66] Het is niet altijd duidelijk welke groeperingen geweld uitoefenen gericht tegen MQM-A of

---

63 Zie ook sub-paragraaf 3.4.4.

64 De lijst is bedoeld om te voorkomen dat gezochte criminelen en mensen tegen wie een onderzoek loopt wegens wanbetaling, corruptie en dergelijke het land kunnen verlaten. Zie algemeen ambtsbericht Ahmadi's en MQM in Pakistan van 27 september 2002.

65 US Department of State, Pakistan Country Report on Human Rights Practices 2002, 31 maart 2003.

MQM-Haqiqi leden. Ook islamitische groeperingen maken zich soms schuldig aan gewelddadigheden tegen de MQM facties en dan met name MQM-A.

In de verslagperiode deden zich voor zover bekend drie gevallen van mishandeling van MQM-A leden voor. In september 2002 vonden gewelddadigheden plaats tussen MQM-A en MQM-Haqiqi leden, waarbij één persoon om het leven kwam. Voorts werden in september 2002 MQM-A leden alsook hun kantoor aangevallen, naar verluidt door een islamitische groepering. In januari 2003 raakte een aantal MQM-A activisten gewond, naar verluidt door toedoen van de islamitische groepering Jamaat-i-Islamiyya. Voor zover bekend zijn er in de verslagperiode geen MQM-A leden verdwenen.

In de verslagperiode vonden voor zover bekend geen mishandelingen, gevallen van foltering of verdwijningen van MQM-Haqiqi leden plaats.

3.4.6 Buitengerechtelijke executies en moorden

Door de jaren heen is een groot aantal leden van de MQM-A vermoord. MQM-A beweert dat in veel gevallen de politie achter deze buitengerechtelijke executies zit. Volgens de US State Department zijn in 2002 berichten over buitengerechtelijke executies van MQM-A en MQM-Haqiqi leden sterk gedaald.[67] In rapportages van MQM-A[68] wordt in 2002 melding gemaakt van acht moorden (één door MQM-Haqiqi, één door politie en zes door onbekenden).[69]
Volgens dezelfde rapportages werden in de periode van januari tot en met oktober 2003 zestien MQM-A leden vermoord. Deze incidenten deden zich alle voor in Karachi. In januari 2003 werden twee MQM-A medewerkers doodgeschoten, naar verluidt door leden van de Jamaat-i-Islamiyya. Op 16 februari 2003 werd een voormalig provinciaal parlementslid voor MQM-A doodgeschoten door onbekenden.[70] Zowel in mei als in juni 2003 werden twee MQM-A medewerkers doodgeschoten.[71] In de maanden augustus, september en oktober 2003 werden negen MQM-A medewerkers omgebracht.

In de periode januari tot augustus 2003 zijn vijf MQM-Haqiqi leden vermoord in Karachi.

---

66 US Department of State, Pakistan Country Report on Human Rights Practices, 2002, 31 maart 2003.

67 US Department of State, Pakistan Country Report on Human Rights Practices, 2002, 31 maart 2003.

68 Zie www.mqm.org onder raids & arrests.

69 Zie www.mqm.org onder raids & arrests; The News, 27 april en 23 november 2002, AFP 27 april 2002; DAWN, 29 april en 7 oktober 2002 (www.DAWN.com).

70 DAWN, 17 februari 2003; The News, 17 februari 2003; Pakistan Newswire, 17 februari 2003.

71 Reuters, 20 mei 2003.

3.4.7 Doodstraf

In een uitspraak van de rechtbank in Karachi werden op 20 januari 2003 drie MQM-A activisten ter dood veroordeeld. Het betrof een uitspraak in een heropende rechtszaak uit 1999, betreffende de moord op Zuhair Akram Nadeem op 4 juli 1998. De drie MQM-A activisten waren op 30 april 2002 door het hooggerechtshof al veroordeeld tot de doodstraf.
Voor zover bekend is in de verslagperiode de doodstraf niet uitgevoerd in zaken betreffende MQM-A of MQM-Haqiqi leden.

4 Migratie

4.1 Illegale migratie en asiel

Het aanvragen van asiel door een Pakistaan in een ander land, is niet strafbaar volgens de Pakistaanse wet en vormt in beginsel geen aanleiding voor represailles van de kant van de Pakistaanse autoriteiten. Wel loopt een Pakistaanse burger die Pakistan illegaal heeft verlaten en vervolgens naar Pakistan wordt uitgezet de kans bij terugkeer te worden aangehouden voor verhoor door beambten van de Federal Investigation Authority (FIA). De Pakistaanse overheid stelt zich ten doel mensenhandel en -smokkel in alle vormen te bestrijden. Het verhoor van de FIA richt zich daarom op het in kaart brengen en vervolgens ontmantelen van landelijke netwerken die zich met de praktijk van mensenhandel en -smokkel inlaten. Daarnaast wordt ook nagegaan of betrokkene misdrijven of overtredingen heeft begaan. Tijdens de ondervraging kan er sprake zijn van onheuse bejegening van de zijde van de autoriteiten, bestaande uit een hardhandige aanpak en dreiging met enkele dagen hechtenis en een boete. Er zijn echter geen meldingen van ernstige gevallen bekend.

4.2 Beleid UNHCR

Het standpunt van UNHCR specifiek met betrekking tot de mogelijkheid voor MQM leden zich elders te vestigen is niet bekend. Ten aanzien van terugkeer van Pakistaanse asielzoekers afkomstig uit Pakistan neemt UNHCR een algemeen standpunt in. UNHCR stelt dat de terugkeer van asielzoekers met de Pakistaanse nationaliteit, van wie het asielverzoek is behandeld en wiens asielverzoek niet kwalificeert voor een vluchtelingenstatus, niet wordt afgewezen. UNHCR ziet geen aanleiding een uitzondering op dit standpunt te maken voor specifieke groepen.[72]

4.3 Beleid Europese landen

In 2002 vroegen 77 Pakistaanse asielzoekers in Nederland asiel aan. In de periode januari tot en met oktober 2003 dienden 71 Pakistanen een asielverzoek in Nederland in. Binnen Europa ontvingen het Verenigd Koninkrijk, Duitsland,

[72] Zie bijlage 1: Brief UNHCR inzake UNHCR's position with regard to Kazakhstan, Iran and Pakistan, 24 september 2002. Een recenter standpunt is niet bekend.

Frankrijk en Oostenrijk de meeste asielzoekers uit Pakistan. In 2002 waren dat er respectievelijk 2407, 1084, 441 en 359.[73]

België, Denemarken, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk behandelen aanvragen van Pakistaanse asielzoekers op individuele basis. Geen specifiek beleid is gericht op MQM leden.

Uitgeprocedeerde Pakistaanse asielzoekers worden door België, Denemarken, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland uitgezet. In het Verenigd Koninkrijk kunnen Pakistaanse asielzoekers terugkeren via het *Assisted Voluntary Return Programme* van de International Organization for Migration (IOM).

[73] Bron: IGC (www.igc-private.ch).

5 Samenvatting

Aan de algemene en provinciale verkiezingen in oktober 2002 namen beide MQM facties, respectievelijk de MQM-A en de MQM-Haqiqi, deel. Door de goede verkiezingsresultaten van MQM-A maakt de partij nu deel uit van de nationale coalitieregering, alsook van de provinciale regering in de provincie Sindh.
De machtspositie van de twee MQM facties, is in 2002 ten gunste van MQM-A veranderd.

In het verleden vonden regelmatig gewelddadige botsingen plaats tussen de MQM facties onderling en met politie en leger. Hoewel nog altijd sprake is van geweld en buitengerechtelijke executies van MQM-A en MQM-Haqiqi leden is de veiligheidssituatie in Karachi sterk verbeterd.
MQM-Haqiqi beweert sinds de algemene en provinciale verkiezingen eind 2002 in sterkere mate geconfronteerd te worden met pesterijen en (arbitraire) arrestaties door de politie. Het aantal arrestaties van MQM-Haqiqi leden is in 2003 toegenomen, in tegenstelling tot het aantal arrestaties van MQM-A leden dat in 2003 afnam. MQM-A en MQM-Haqiqi leden, die stellen problemen te ondervinden van de overheid of van de andere MQM factie kunnen overal, behalve in de grote steden van Sindh, zonder problemen leven.

In Europa ontvangt het Verenigd Koninkrijk veruit het meeste asielzoekers afkomstig uit Pakistan. Een specifiek beleid met betrekking tot MQM leden wordt in geen van de Europese landen gevoerd. Ook UNHCR voert geen bijzonder beleid ten aanzien van MQM leden.

6 Literatuurlijst

Amnesty International (www. amnesty.org)
- Report 2003 Pakistan (POL 10/003/2003)
- Pakistan, Imminent Execution, februari 2003 (ASA 33/003/2003)
- Pakistan: Freedom of Assembly should not be curtailed again on 1 May, 30 mei 2001 (ASA 33/009/2001)
- Brief d.d. 27 februari 2001 van Amnesty International Afdeling Nederland aan DPC/AM, Buitenlandse Zaken (kenmerk eb/kv/A01016)

Commonwealth (www.thecommonwealth.org)

Economist Intelligence Unit (www.eiu.com)
- Country Profile Pakistan 2002
- Country Profile Pakistan 2003

EU (www.europa.eu.int)
- European Union Election Observation Mission: Pakistan national and provincial assembly election, 10 oktober 2002
- The EU's relations with Pakistan, maart 2002

Freedom House (www.freedomhouse.org)
- Freedom in the World 2000-2001: Pakistan, 16 juni 2003

Human Rights Commission of Pakistan (www.hrcp-web.org)
- State of Human Rights in 2002
- State of Human Rights in 2001
- Referendum 2002-Interim Report, 30 april 2002

Human Rights Watch (www.hrw.org)
- Pakistan: Four years after Coup, Rights Abuses Abound. New York, 10 oktober 2003
- Letter to General Pervez Musharraf: Return Pakistan to Civilian Rule, 10 oktober 2003
- Pakistan: Entire Election Process "Deeply Flawed", New York, 9 oktober 2002
- World Report Pakistan 2003
- World Report Pakistan 2002

International Crisis Group (www.crisisweb.org)
- Pakistan: The Mullahs and the Military, 20 maart 2003
- Pakistan: Transition to Democracy, 3 oktober 2002

- Pakistan: Madrassas, Extremism and the Military (executive summary and recommendations), 29 juli 2002

Inter-Governmental Consultations, IGC (www.igc-private.ch)

Ministerie van Buitenlandse Zaken (www.minbuza.nl)
- Situatie van Ahmadi's en MQM in Pakistan, 27 september 2002 (DPV/AM-756139)
- Situatie van Ahmadi's in Pakistan, 28 februari 2001 (DPC/AM-699417)
- Militaire staatsgreep in Pakistan van 12 oktober 1999, 16 februari 2000 (DPC/AM-664702)
- Positie Ahmadi's, Christenen en Mohajirs (MQM) in Pakistan, 12 mei 1998 (DPC/AM-539463)

Muttahida Qaumi Movement (www.mqm.org)
- Reports of raids and arrests, september 1999 tot en met oktober 2003 (www.mqm.org/facts.htm)
- Nieuwsberichten (www.mqm.org/english-news/)

Persberichten
- van o.a. Reuters, Associated Press, AFP, ANP, IRIN, DAWN, The News, The Washington Times

Pakistan Facts (www.pakistan-facts.com)

Pakistan Political Perspective (www.ips.org.pk)

Project Ploughshares (www.ploughshares.ca)
- Armed Conflict Report 2001, februari 2002 (www.ploughshares.ca/content/ACR/ACR00/ACR00-Pakistan.html)

Michael Schied, The Muttahida Qaumi Movement and the Pakistani State, in: Internationales Asienforum, vol. 32, 2001

South Asia Terrorism Portal (www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/terroristoutfits/)
- Pakistan Assessment, 2003
- Haqiqi Mohajir Qaumi Movement, 2001
- Muttahida Qaumi Mahaz, 2001

The Far East and Australasia 2002, Pakistan, Europa Publications, 33st edition

UK Immigration and Nationality Directorate (www.ind.homeoffice.gov.uk)
- Pakistan Country Report, oktober 2003
- Pakistan Bulletin 3/2002, 16 december 2002
- Pakistan Assessment, april 2002

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (www.unhcr.ch)
- Brief UNHCR: UNHCR's position with regard to Kazakhstan, Iran and Pakistan, 24 september 2002
- Background Paper on Refugees and Asylum Seekers from Pakistan, maart 2000

US Department of State (www.state.gov)
- Pakistan Country Report on Human Rights Practices 2002, 31 maart 2003
- Pakistan International Religious Freedom Report 2003, 18 december 2003
- Pakistan International Religious Freedom Report 2002, 7 oktober 2002

7 Bijlage 1: Standpunt UNHCR

Brief UNHCR inzake 'UNHCR's position with regard to Kazakhstan, Iran and Pakistan', 24 september 2002.

SEP-02 16:00 De-MISSION PAYS BAS +41227851525 T-067 P.02/03 F-188

UNHCR
United Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

Case postale 2500
CH-1211 Genève 2

Tel.: +41 22 739 8202
Fax: +41 22 739 7991
Email: clisma@unhcr.ch

24 September 2002

Notre/Our réf.: PRL 5.2. KAZ,IRN & PAK.
Votre/Your réf.: Gev-hum/165/02

Re: **UNHCR's position with regard to Kazakhstan, Iran and Pakistan.**

Dear Ms Anti Stols-Braken,

With reference to your letters concerning UNHCR's position with regard to the above-mentioned countries, I am pleased to share with you the following information, courtesy of my colleagues in the CASWANAME Bureau.

KAZAKHSTAN

Q. 1 *Does UNHCR (still) have a representation in this country? If yes, what is the general nature of the activities undertaken by the representation?*

UNHCR is represented in Kazakhstan by a Liaison Office. The operational activities of the Liaison Office are relatively limited although the office is actively involved in strengthening the national refugee protection framework and promoting the reduction of statelessness. In a continued effort to further improve refugee protection, UNHCR is now carrying out various capacity-building activities of national state and non-state actors.

Q.2 *Does UNHCR actively promote the return of refugees to this country? If yes, does return take place as a part of an organised collective return of refugees?*

UNHCR does not promote the return of refugees to Kazakhstan because of the lack of support from the government and the worsening situation in Kazakhstan following the September 11 attacks. In the event that there is a need to return Kazakhstani refugees to Kazakhstan, it is normally up to the asylum country to negotiate on the return with the Kazakhstan Government and reach a bilateral agreement on the issue. In exceptional circumstances, UNHCR may intervene upon the request of concerned parties.

Q.3 *What is the position of UNHCR with regard to the return of unsuccessful asylum seekers from these countries?*

UNHCR

UNHCR has no objection to the return of unsuccessful asylum seekers back to Kazakhstan provided that they have undergone a full and fair asylum eligibility procedure and have been found neither to qualify for refugee status nor to be in need of any other form of humanitarian protection.

IRAN:

Q. *Is UNHCR still of the Opinion that they are currently no grounds to object to the return to the Islamic Republic of Iran of Iranian nationals who, after due consideration of their applications in full and fair asylum procedures, have been found neither to qualify for refugee status nor to be in need of international protection?*

UNHCR confirms the position of its 1999 guidelines on Iran. Nothing in later documents would warrant a change in UNHCR's position concerning this subject.

PAKISTAN:

Q. What is the position of UNHCR with regard to the return of unsuccessful asylum seekers from Pakistan?

UNHCR does not object to the return to Pakistan of Pakistani nationals, who after due consideration of their applications in full and fair asylum procedures, have been found neither to qualify for refugee status nor to be in need of any other form of humanitarian protection. In addition, UNHCR does not currently see any grounds for making an exception to this position in favour of specific groups.

We hope this information proves useful to your authorities.

Yours Sincerely

Roselyne Okoro
Senior Desk Officer
Bureau for Europe